תנ״ך · אחרונים · מצודת ציון · כתובים

מצודת ציון על נחמיה

רבי דוד אלטשולר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מצודת ציון על נחמיה

רבי דוד אלטשולר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מצודת-ציון-על-נחמיה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 6
פסוק א 6
פסוק ב 6
פסוק ג 6
פסוק ד 6
פסוק ה 6
פסוק ו 6
פסוק ז 6
פסוק ח 6
פרק ב 6
פסוק א 6
פסוק ג 6
פסוק ו 7
פסוק ח 7
פסוק יב 7
פסוק יג 7
פסוק יד 7
פסוק טו 7
פסוק טז 7
פסוק יז 7
פרק ג 7
פסוק א 7
פסוק ה 7
פסוק ז 7
פסוק ח 8
פסוק ט 8
פסוק יג 8
פסוק טו 8
פסוק יט 8
פסוק כ 8
פסוק כא 8
פסוק כד 8
פסוק כה 8
פסוק כו 8
פסוק לא 8
פסוק לד 9
פסוק לז 9
פרק ד 9
פסוק א 9
פסוק ב 9
פסוק ד 9
פסוק ה 9
פסוק ז 9
פסוק י 9
פסוק יא 10
פסוק יב 10
פסוק יג 10
פסוק טו 10
פסוק יז 10
פרק ה 10
פסוק ג 10
פסוק ד 10
פסוק ה 10
פסוק ז 10
פסוק ח 10
פסוק יא 10
פסוק יג 11
פסוק יד 11
פסוק טו 11
פסוק יח 11
פרק ו 11
פסוק א 11

פסוק ב 11
פסוק ג 11
פסוק ו 11
פסוק ז 11
פסוק ח 11
פסוק ט 12
פסוק י 12
פסוק יב 12
פסוק טז 12
פרק ז 12
פסוק א 12
פסוק ג 12
פסוק ה 12
פסוק סד 12
פסוק סו 12
פסוק ע 12
פסוק עא 12
פסוק עב 12
פרק ח 12
פסוק א 12
פסוק ה 13
פסוק ו 13
פסוק ח 13
פסוק י 13
פסוק יא 13
פסוק טו 13
פרק ט 13
פסוק ט 13
פסוק יא 13
פסוק יב 13
פסוק טז 13
פסוק יז 13
פסוק יח 14
פסוק כ 14
פסוק כא 14
פסוק כב 14
פסוק כד 14
פסוק כה 14
פסוק כו 14
פסוק כז 14
פסוק כח 14
פסוק כט 14
פסוק לב 14
פסוק לה 14
פסוק לז 15
פרק י 15
פסוק א 15
פסוק ל 15
פסוק לב 15
פסוק לד 15
פסוק לה 15
פסוק לח 15
פרק יא 15
פסוק א 15
פסוק יז 15
פסוק כג 15
פרק יב 16
פסוק ח 16
פסוק כו 16
פסוק כז 16
פסוק כח 16
פסוק לז 16
פסוק מד 16
פרק יג 16

פסוק ב 16
פסוק ה 16
פסוק ו 16
פסוק ז 16
פסוק יא 16
פסוק יד 17
פסוק טו 17
פסוק טז 17
פסוק יז 17
פסוק יט 17
פסוק כ 17
פסוק כא 17
פסוק כב 17
פסוק כה 17
פסוק כז 17
פסוק כט 17
פסוק ל 17
פסוק לא 18

פרק א

פסוק א
הבירה. ר"ל מקום ארמון המלך:

פסוק ב
הפליטה. ענין שארית וכן שריד ופליט (יהושע ח'):

פסוק ג
מפורצת. מל' פרצה ושבר:

נצתו. מל' הצתה ושרפה כמו ויצת אש (איכה ד'):

פסוק ד
צם. מתענה:

פסוק ה
אנא. הוא ענין ל' בקשה:

פסוק ו
תהי נא. תהא עתה או היא ענין ל' בקשה:

קשבת. ענין שמיעה:

פסוק ז
חבול. ענין השחתה כי השחית כל בשר (בראשית ו':י"ב) ת"א חבילו:

פסוק ח
תמעלו. ענין חטא ופשע:

אפיץ. אפזר:

פרק ב

פסוק א
לארתחשסתא. הוא דריוש הפרסי ונקרא כן ע"ש המלכות כמו פרעה למצרים והדומים:

פסוק ג
ירעו. מל' רעה:

חרבה. מל' חורבן:

אוכלו. נשרפו:

פסוק ו
והשגל. המלכה המיוחדת לו למשכב המשגל:

פסוק ח
הפרדס. הוא גן מעץ פרי כמו גנות ופרדסים (קהלת ב'):
לקרות. מלשון תקרה:
הבירה. כן יקרא בה"מ כמ"ש לא לאדם הבירה (דה"א כ"ט):

פסוק יב
רוכב בה. רוכב עליה וכן ינתן בו (שמות כ"א) ור"ל עליו:

פסוק יג
אכלו. נשרפו:

פסוק יד
ברכת. ענין מקוה המים וכן תעלת הברכה (ישעיה ז'):

פסוק טו
בנחל. בעמק ואמר עולה כי לפני הנחל היה הר:

פסוק טז
והסגנים. הוא מין שררה:
ולחורים. כן יקראו השרים הגדולים והוא מל' חיור ולובן הפוך מן השפלים הנקראים חשוכים כמ"ש בל יתיצב לפני חשוכים (משלי כ' ב):

פסוק יז
נצתו. מל' הצתה ושריפה:

פרק ג

פסוק א
שער הצאן. כן שמו על דבר ידוע אצלם וכן כולם:

פסוק ה
ואדיריהם. מל' אדיר וחזק ור"ל העשירים:
צורם. כמו צוארם באל"ף:

פסוק ז
פחת. ענין שררה ומושל:

פסוק ח
צורפים. צורפי זהב וכסף:
ויעזבו. ענינו מלוי העפר לחזוק ובדרז"ל תקרה ומעזיבה (ב"מ קיו):

פסוק ט
פלך. מחוז כי חבל ארגוב (דברים ג':ד') ת"א בית פלך:

פסוק יג
השפות. כמו האשפות:

פסוק טו
ויטללנו. הוא ענין צל כי בצל קורתי (בראשית י"ט:ח') ת"א בטלל ור"ל עשה חקרה לצל ומחסה:
ברכת השלח. מקוה המים המשקה עצי הגן ונקראים שלח ע"ש התפשטות הענפים וכן שלחיך פרדס רמונים (ש"ה ד'):

פסוק יט
הנשק. כלי זיין כמו ועיר מבצר והנשק (מ"ב י'):
המקצוע. הזוית כמו במקצוע החצר (יחזקאל מ"ו):

פסוק כ
החרה. ענין חמום כמו נחר מפוח (ירמיה ו'):

פסוק כא
תכלית. קצה וסוף:

פסוק כד
הפנה. כן נקרא המגדל על כי דרכו לעמוד בפנה וכן ועל הפנות הגבוהות (צפניה א'):

פסוק כה
המטרה. הוא משמר בית האסורים כי ויאסוף אותם אל משמר (בראשית מ"ב:י"ז) ת"א לבית מטרה:

פסוק כו
והנתינים. הם הגבעונים:
בעופל. שם מגדל כמו ויבא אל העופל (מ"ב ה'):

פסוק לא
והרוכלים. הם סוחרי הבושם:

פסוק לד
האמללים. הנכרתים וחלושים כמו כי אומלל אני (תהילים ו':ג'):
היעזבו. מלשון מעזיבה והוא מלוי העפר לחזוק:
היחיו. ענין רפואה כמו עד חיותם (יהושע ה') ובא בדרך השאלה וכמ"ש כי עלתה ארוכה לחומת וכו' (לקמן ד'):
מערמות. ענין גל ותל וכן ויתנו ערמות ערמות (דה"ב ל"א):

פסוק לז
תכס. כמו תכסה:
אל תמחה. אל תמחוק:

פרק ד

פסוק א
ארוכה. ענין רפואה כמו ארוכת בת עמי (ירמיהו ח':כ"ב) ור"ל נתחזק ובא בדרך השאלה:

פסוק ב
ויקשרו. ענין אגודה:
תועה. המבולבל בדעתו לבלי דעת מה יעשה קרוי תועה וכן תעיתי כשה אובד (תהילים קי"ט:קע"ו):

פסוק ד
כשל. ענין חלשות ונפילת הכח כמו לכל כושל (דה"ב כ"ח):
הסבל. ענין טעינת משא כמו נושא סבל (מ"א ה'):

פסוק ה
והשבתנו. ענין בטול ומניעה כמו שבת נוגש (ישעיה י"ד):

פסוק ז
בצחיחים. בעליונות הסלעים מקום היובש שבו והוא מלשון צחה צמא (שם ה') וכן על צחיח סלע (יחזקאל כ"ד):
רמחיהם. חניתות:

פסוק י
והרמחים. הוי"ו יתירה:
והשריונים. הוא כעין מלבוש עשוי מברזל ללבוש במלחמה להציל ממכת חרב וחנית:

פסוק יא
עומשים. כמו עומסים בסמ"ך והוא ענין טעינת משא כמו ויעמוס איש על חמורו (בראשית מ"ד:י"ג):
השלח. החרב כמו ויעש שלח לרוב (דה"ב ל"ב):

פסוק יב
אסורים. קשורים:

פסוק יג
נפרדים. פזורים:

פסוק טו
השחר. הוא האור הנוצץ בפאת המזרח טרם יגלה השמש:

פסוק יז
שלחו. ענין הפשט כי ופשט את בגדיו (ויקרא ו':ד') ת"א ושלח:

פרק ה

פסוק ג
עורבים. ענין משכון כמו מה הערבון (בראשית לח):

פסוק ד
למדת. כמו למנדת והוא מין מס כמו מנדה בלו והלך (עזרא ד') ונפלה הנו"ן:

פסוק ה
כובשים. ענין התפישה בחזקה כמו ויכבשום לעבדים (ירמיה לד):
לאל. ענין כח ואומץ כמו יש לאל ידי (בראשית ל"א:כ"ט):

פסוק ז
וימלך. ענין עצה כמו מלכי ישפר עליך (דניאל ד):
משא. חוב והלואה כמו משאת מאומה (דברים כ"ד):
קהלה. אסיפה והקהל:

פסוק ח
כדי. מלשון די הפסוק:
ויחרישו. ושתקו:

פסוק יא
ומאת הכסף. שקלי הכסף:

התירוש. יין:

היצהר. שמן:

פסוק יג

חצני. כן יקרא כנף הבגד וכן והביאו בניך בחוצן (ישעיה מ"ט):

נערתי. עניינו תנועת דבר מה בחזקה להפיל ממנו מה שעליו כמו התנערי מעפר (שם נ"ב):

פסוק יד

פחם. פחה שלהם:

פסוק טו

אחר. הוא כענין מלבד ר"ל לבד לקיחת מ' שקלים לקחו עוד בלחם ויין:

שלטו. משלו:

פסוק יח

נעשה. ענין תקון כמו וימהר לעשות אותו (בראשית י"ח):

ברורות. מל' ברירה ובחירה:

פרק ו

פסוק א

פרץ. שבירה:

פסוק ב

ונועדה. מל' וועד ואסיפה כמו ויועדו כל המלכים (יהושע י"א:ה'):

פסוק ג

תשבת. מלשון השבתה ובטול:

ארפה. מלשון רפיון:

פסוק ו

וגשמו. הוא גשם הערבי וכן יתר יתרו:

הוה. הוא מלשון הויה:

פסוק ז

נביאים. ענינו בעלי הדבור כמו ניב שפתים (ישעיה נ"ז):

פסוק ח

בודם. ענין המצאת הכזב וכן בדיך מתים יחרישו (איוב י"א:ג'):

פסוק ט
כולם. ענינו כמו כולכם ודוגמתו ואולם כולם תשובו (שם י״ז):

פסוק י
עצור. מעוכב וכן נעצרה נא אותך (שופטים י״ג:ט״ו):

פסוק יב
וסנבלט. הוי״ו היא במקום או כמו ומקלל אביו ואמו (שמות כ״א:י״ז):

פסוק טז
ויפלו. ענינו שפלות וגרעון כמו נופלים מערלים (יחזקאל ל״ב):

פרק ז

פסוק א
ויפקדו. מלשון פקידות וגזברות:

פסוק ג
יגיפו. יסגירו כי וסגרת הדלת (מ״ב ד׳) ת״י ותגיפון:

פסוק ה
להתייחש. ענין יחוס הוא הודעת ספר הדורות מן המשפחות ומי אביהם:

פסוק סד
ויגאלו. ענין טנוף ומאוס וכן לחם מגואל (מלאכי א׳):

פסוק סו
רבוא. הוא עשרת אלפים:

פסוק ע
דרכמונים. שם מטבע ידוע אצלם:

פסוק עא
מנים. שם משקל ליטרא:

פסוק עב
ויגע. כמו והגיע:

פרק ח

פסוק א
הסופר. החכם ובדח״ל סופר מברך ובור יוצא (חולין קי״ח):

פסוק ה
עמדו. ענין שתיקה כמו עמדו ולא ענו (איוב ל"ב:ט"ז):

פסוק ו
במועל. מלשון העלאה והרמה:

ויקדו. כפפו הקדקוד:

פסוק ח
ושום. מלשון שימה:

פסוק י
מנות. ענין חלק ומתן כמו והיה לך למנה (שמות כ"ט:כ"ו):

פסוק יא
מחשים. משתיקים כמו עת לחשות (קהלת ג'):

הסו. שתקו כמו ויהס כלב (במדבר י"ג):

פסוק טו
ויעבירו קול. הוא ענין הכרזה כמו ויעבירו קול במחנה (שמות ל"ו:ו'):

עבות. מלשון עב ור"ל מרובה בעלים וקלועים זע"ז וכן שתי עבותות הזהב (שם כ"ח):

פרק ט

פסוק ט
עני. מלשון עינוי:

פסוק יא
בקעת. חלקת לשנים:

במצולות. עומק המים כמו ותשלך במצולות ים (מיכה ז':י"ט):

עזים. מל' עוז וחזק:

פסוק יב
הנחיתם. הנהגתם כמו ולא נחם (שמות י"ג):

פסוק טז
ערפם. הוא מול הפנים:

פסוק יז
וימאנו. מלשון מיאון וסירוב:

פסוק יח
מסכה. מדבר הניצק וניתך:
נאצות. ענין כעס ובזיון:

פסוק כ
ומנך. מלשון מן:
מנעת. חדלת:

פסוק כא
כלכלתם. ענין ספוק הצורך כמו ויכלכל יוסף (בראשית מ"ז):
בלו. מלשון בליה ורקבון:
בצקו. ענין עיסה המחומץ:

פסוק כב
לפאה. לקצה כמו פאת שדך (ויקרא י"ט):

פסוק כד
ותכנע. מלשון הכנעה:

פסוק כה
בצורות. מלשון מבצר:
שמנה. מלשון שמן:
ויתעדנו. ענין עונג ותפנוק כמו מעדני מלך (בראשית מ"ט):

פסוק כו
גום. גופם כמו גוית שאול (שמואל א' ל"א):

פסוק כז
ויצרו. מלשון צרה:

פסוק כח
וירדו. ומשלו כמו רדה בקרב אויביך (תהילים ק"י:ב'):

פסוק כט
ותעד. ענין התראה:

פסוק לב
התלאה. ענין יגיעה וטורח כמו את כל התלאה (שמות י"ח):

פסוק לה
ממעלליהם. ממעשיהם כמו עולל לי (איכה א'):

פסוק לז
גויותינו. ענין גוף:

פרק י

פסוק א
אמנה. ענין קיום כמו יאמן נא דברך (מ"א ה'):
החתום. ענינו גמר וסוף ובדרז"ל כל חותמי ברכות (ברכות ס"ג):

פסוק ל
באלה. הוא קללת השבועה כמו בשבועת האלה (במדבר ה'):

פסוק לב
ונטש. ונעזוב כמו תשמטנה ונטשתה (שמות כ"ג):
ומשא. חוב ההלואה:

פסוק לד
המערכת. ענין סדור:

פסוק לה
מזומנים. ענין הכנה וקביעות וכן בעתים מזומנות (לקמן י"ג):
לבער. מלשון הבערה והסקה:

פסוק לח
עריסותינו. ענין עיסה כמו ראשית עריסותיכם (במדבר ט"ו):
תירוש. יין:
ויצהר. שמן:

פרק יא

פסוק א
הידות. החלקים כמו וארבע הידות (בראשית מ"ז):

פסוק יז
יהודה. מלשון הודות והלל:

פסוק כג
ואמנה. ענין קיום:

פרק יב

פסוק ח
הידות. מלשון הודות והלול:

פסוק כו
הפחה. המושל:

הסופר. החכם:

פסוק כז
ובחנוכת. התחלת דבר מה לעמוד בה משם והלאה קרוי חנוך בל' מקרא:

מצלתים וכו'. מיני כלי נגון:

פסוק כח
הככר. המישור:

פסוק לז
ועל, **מעל**. ענינם כמו לפני ואצל:

פסוק מד
הנשכות. כמו הלשכות:

מנאות. מתנות וחלק כמו ושלחו מנות (לעיל ח'):

פרק יג

פסוק ב
לא קדמו. לא באו לפניהם כמו במה אקדם ה' (מיכה ו':ו'):

פסוק ה
ויעש. ענין תקון כמו וימהר לעשות אותו (בראשית י"ח:ז'):

פסוק ו
נשאלתי. מל' שאלה ובקשה ועל כי שאלתו היה על עצמו אמר בלשון נפעל וכן נשאל נשאל דוד (שמואל א' כ'):

פסוק ז
נשכה. כמו לשכה:

פסוק יא
וארִיבה. מלשון ריב:

פסוק יד
תמח. כמו תמחה והוא ענין מחיקה:

פסוק טו
גתות. הכלי שדורכים בו הענבים להוציא היין קרוי גת וכן כדורך בגת (ישעיה ס"ג):
הערמות. כרי לתבואה כמו ויתנו ערמות (ד"ה ב' ל"א):
ועומסים. ענין הטענת משא כמו ויעמוס איש על חמורו (בראשית מ"ד:י"ג):
ציד. מלשון צידה ומזון:

פסוק טז
דג. ר"ל קבוצת דגים:

פסוק יז
חורי יהודה. שרי יהודה:

פסוק יט
צללו. מלשון צל:

פסוק כ
הרוכלים. מוכרי הבושם:

פסוק כא
לנים. מל' לינה:
תשנו. מל' שנית:

פסוק כב
וחוסה. ענין חמלה כמו אתה חסת על הקיקיון (יונה ד':י'):

פסוק כה
ואמרטם. ענין תלישת השער כמו ואיש כי ימרט ראשו (ויקרא י"ג:מ'):

פסוק כז
למעול. ענין חטא ופשע:

פסוק כט
גאלי. ענין טנוף ומאוס כמו ויגאלו מן הכהונה (לעיל ז'):

פסוק ל
משמרות. כל דבר המוטל על אנשים הרבה לעשות כל אחד בזמנו קרוי משמר כי ישמור לבוא בזמן הקבוע לו ולא יעבור:

פסוק לא

מזומנות. ענין הכנה וקביעות כמו לעתים מזומנים (לעיל י׳):